

Pla Estratègic de Granollers

Segona sessió del Cicle de conferències "Ciutats sostenibles per transformar el món" dins el marc de tancament del II Pla Estratègic de Granollers

Corresponsabilitat en la gestió dels béns comuns Nous models de participació ciutadana en la presa de decisions

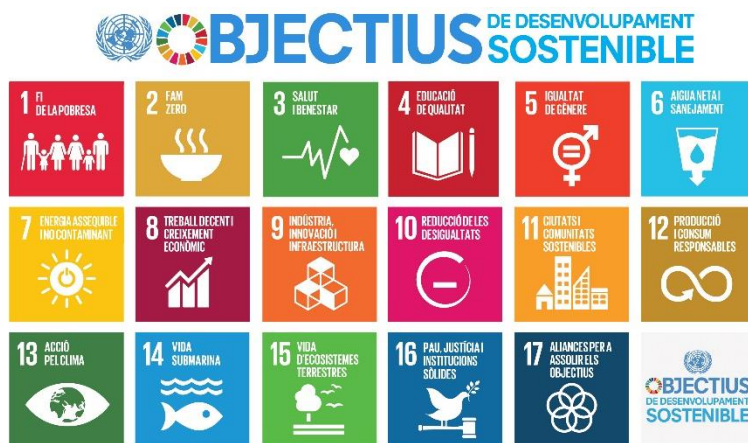
Dimecres, 24 d'octubre de 2018

Moderador: Ricard Gomà, doctor en Ciència Política i de l'Administració, professor titular al Departament de Ciència Política i Dret Públic de la Universitat Autònoma de Barcelona

Ponents:

Núria Parlon, alcaldessa de Santa Coloma de Gramenet i politòloga

Jacint Jordana, catedràtic en ciència política i director de l'IBEI

Organitza

Ajuntament de Granollers

Amb el suport

Diputació
Barcelona

#DibaOberta

Corresponsabilitat en la gestió dels béns comuns

Existeixen moltes dinàmiques diverses per materialitzar el dret a la ciutat, com també molts reptes per transferir la lògica democràtica als processos de producció, de gestió dels espais i dels serveis de la corresponsabilitat. En les darreres dècades s'ha produït una desvinculació entre la ciutadania i les institucions polítiques, un esgotament de determinades formes clàssiques de participació. Cal, doncs, innovar en els mecanismes, en els processos i en els espais la participació ciutadana.

En aquest sentit, existeix ja un cert recorregut en participació ciutadana, que ens ha permès veure que una part de la solució passa per incrementar la corresponsabilitat entre la ciutadania i les institucions en els processos d'articulació de polítiques de tots aquells àmbits vinculats al dret a la ciutat, més enllà d'un millor funcionament i transparència de les institucions o d'un canvi en les normes electorals. El municipalisme té un paper clau per desplegar aquests processos i actualment gaudim d'un gran catàleg de noves formes de participació ciutadana: la dinamització comunitària, la cogestió, la gestió cívica d'espais urbans, la planificació estratègica, la pròpia governança democràtica, etc. A Catalunya hi ha molts referents, com Granollers, Barcelona, Santa Coloma de Gramenet o Gavà, però també es poden anar a cercar a altres ciutats europees: Bolonya, Nàpols, Grenoble, Amsterdam, etc. Cal, en definitiva, aportar reflexió, sistematització, rigor, diferents experiències per transitar amb processos sòlids i resultats reals.

“Trobem molts referents de participació ciutadana, a Granollers, Barcelona, Santa Coloma de Gramenet, Gavà... i també en altres ciutats europees.”

„6nLOB662“
69W06 6U 91L62 C1N192

Existeix avui dia un procés de canvi en els models de participació? Fins a quin punt és rellevant aquest canvi per millorar les polítiques i els seus resultats? Pot aconseguir reconnectar la ciutadania amb la política democràtica?

A la Grècia clàssica, les formes de democràcia directa i no representativa buscaven els mecanismes per propiciar la participació i sistemes per gestionar els processos amb especialistes. Els càrrecs públics duraven només un any per facilitar que hi hagués la màxima participació. En general es buscava una participació molt àmplia. Aquest ideal de participació comunitària ha ressorgit i semblaria que aquest és l'ideal que sembla que es busca: acostar-se tant com es pugui a la democràcia directa.

La participació és un element indissoluble de política municipal. A Santa Coloma de Gramenet el desenvolupament local ja demostrava la necessitat de participació ciutadana i rendiment de comptes. Això es va materialitzar especialment amb la incorporació dels Plans Educatius de Ciutat (PEC) i altres iniciatives públiques gestades gràcies a l'arribada de fons europeus. Aquest període, cap a l'any 2000, precediria els grans canvis sociològics i antropològics que moltes ciutats viurien a partir del 2008 i que podien trencar la cohesió social juntament amb la desafecció en els anys posteriors a la crisi.

Els governs locals tenen la necessitat de fer de la participació l'eix vertebrador i la matriu per enfortir els processos democràtics malgrat les limitacions de caràcter ideològic. Instruments

“Cal situar la corresponsabilitat al centre de qualsevol política pública.”

banqucs:

normatius com la llei d'estabilitat pressupostària, la llei de despesa, la LRSAL, etc. converteixen la gestió pública en un problema i no una solució als reptes de futur, que són tots aquells inclosos als Objectius de Desenvolupament Sostenible i l'Agenda 2030. El Programa d'Actuació Municipal i els processos de participació esdevenen eixos clau, amb l'ús de noves tecnologies i xarxes que treballen pel bé comú i sobretot per la seva democratització (l'espai públic contra l'espai virtual).

Qualsevol procés de millora requereix de processos de participació ciutadana, i la principal fita o la carta de presentació dels governs locals és la participació. Els canvis complexos que vénen acompanyats de processos i mecanismes de participació i d'innovació en la mateixa definició de polítiques públiques permeten aconseguir grans avenços per fomentar la corresponsabilitat ciutadana. Existeixen experiències molt interessants en municipis com L'Hospitalet de Llobregat, Sant Cugat del Vallès, Cornellà de Llobregat, Sant Vicenç dels Horts o Sant Cugat del Vallès, on s'ha aconseguit que conflueixin la gestió pública, la corresponsabilitat i els béns comuns.

La democràcia s'entén com a concepte, però també com a mètode. Dit això, la participació ciutadana entronca en metodologies, en valors o en tots dos? Com s'han d'articular aquests elements?

Els valors són necessaris per als procediments perquè la mecanització, els tecnicismes sense valors, no generen efectes. Els procediments són una manera d'enfocar la societat actual cap a una societat ideal i la democràcia participativa, sempre amb un procés d'experimentació, d'adaptació. Com a exemple, els pressupostos participatius van iniciar-se a Porto Alegre i han estat replicats en moltes localitats perquè han funcionat. El que també és necessari és triangular els diferents actors (ciutadans, polítics i tècnics) i fer-los interactuar amb el màxim dinamisme i sense que ningú estigui per sobre dels altres: els polítics com a facilitadors i articuladors de les polítiques públiques, els professionals amb la seva capacitat tècnica, i la ciutadania requerint la rendició de comptes.

Com es pot convertir els serveis públics en béns comuns i generar apropiació ciutadana? Existeixen efectes negatius entre eficàcia i participació o, ans al contrari, la complexitat dels rols de cadascú és una condició per millorar l'eficàcia de política pública?

Per garantir l'eficàcia política cal la participació ciutadana. Cal partir de la premissa que no es pot construir una política pública sense la participació ciutadana, des del seu inici fins a la seva avaluació. S'han aprovat algunes lleis que són molt positives per a la ciutadania, com la de transparència i govern obert: qualsevol contractació, qualsevol obra dels governs està documentada i pot ser consultada per la ciutadania. Això no obstant, algunes d'aquestes lleis han nascut de forma reactiva davant d'administracions que han generat males praxis, corrupció inclosa, i això cal tenir-ho en compte. Les administracions, a més, estan condicionades pels rànquings de transparència, cosa que fa créixer el risc que aquest foment de la participació ciutadana sigui només fet de cara ala galeria.

Cal, a més, fomentar la participació amb ciutadania en una situació complexa com l'actual. Cal fer-ho entenent-la com un mecanisme per apoderar i innovar, considerant els constreïments de situacions de pobresa (donant resposta assistencial, redistributiva i a nivell global), intentant evitar el trencament de la cohesió social, sabent que estem limitats a nivell de recursos. Els processos de participació ciutadana han de servir per millorar les lleis, per construir polítiques eficaces que ens permetin construir un relat democràtic diferenciat del que a dia d'avui és l'administració pública.

Com es pot assegurar el coneixement per part de la ciutadania dels espais de participació de l'Ajuntament, com el Consell de Ciutat? I com, un cop cedit aquest espai de decisió i debat a la ciutadania, es pot constatar que tothom hi està representat?

Si bé és cert que els ajuntaments han instaurat institucions com el Consell de Ciutat per fomentar la participació ciutadana, també és cert que no existeixen dades sobre el grau de coneixement d'aquests instruments per part de la ciutadania. A més, en ocasions, aquests mecanismes de participació s'han creat per determinats perfils obstaculitzant la seva finalitat real. Hi ha instruments que generen més atracció (pressupostos participatius, referèndums, etc.) i d'altres que no generen tant d'interès i que generen altres atractius com la creació de xarxes i relacions. En aquest sentit, esdevé necessari distingir entre els mecanismes de participació vinculats a la transparència i els que impliquen un compromís (però no necessàriament una decisió sinó un càstig, o rendiment de comptes). Perquè retre comptes no és només penjar al web de l'Ajuntament uns resultats i comptes, sinó permetre que la ciutadania ofereixi un *feedback* i el vegi reflectit en les decisions posteriors.

Ja no ens podem conformar en sistemes democràtics basats en la representativitat de la ciutadania cada quatre anys atès que representaria una fuita del sistema. Ara bé, si la participació es realitza de forma continuada, fa inviable la gestió pública. I hi ha un risc molt gran que, si la gestió pública acaba feta a nivell privat, caigui en mans de grans corporacions sota una lògica neoliberal en què l'administració pública és una mera gestora. Existeixen, així, un gran nombre d'espais internacionals i transnacionals on es decideixen, sense cap tipus de participació ciutadana, els grans reptes actuals, sobre comerç internacional, seguretat alimentària, etc.

D'altra banda, existeixen certs reptes pel que fa als interessos de la ciutadania. En primer lloc, si bé la immediatesa que es requereix a les administracions públiques avui dia és incompatible amb processos de debat i escolta activa, cal saber adaptar-se a la situació. En segon lloc, a l'hora de definir polítiques públiques cal mostrar quin és l'interès general i generar confiança, solidaritat i empatia entre la ciutadania, allunyant-se dels interessos particulars predominants.

La participació ciutadana ha ensenyat humilitat i maduresa democràtica als ens públics, tant a nivell polític com a nivell tècnic. I els ens públics també aprenen dels errors. A Santa Coloma de Gramenet, un

“La participació ciutadana ha ensenyat humilitat i maduresa democràtica als ens públics, però encara queden reptes per resoldre, com no saturar aquelles persones que participen sempre i anar a buscar aquelles que no participen mai.”

participen mai,
públics, però encara queden reptes per
participen sempre i anar a buscar aquelles que no participen mai.”

projecte de recuperació del passeig a la llera del riu fet, a l'inici, sense participació ciutadana, va esdevenir una lliçó d'humilitat per a l'Ajuntament quan va adonar-se, en una segona instància, que la ciutadania no hi estava conforme i que calia reformular-lo per respondre a les necessitats locals. La lliçó, però, és doble: cal un canvi de paradigma de la manera de funcionar de l'administració pública, però a la vegada cal un canvi en la manera com la ciutadania es relaciona amb l'administració pública.

Com l'administració pública pot preparar la ciutadania per aquest canvi de paradigma, sabent els condicionants metodològics, legals i procedimentals que existeixen?

És cert que, a la Grècia clàssica, les persones podien passar un dia sencer a la setmana exercint la tasca de democràcia directa perquè hi havia temps, no hi havia la pressa de la societat actual. Ara, és necessari aquest procés d'aprenentatge i d'identificació correcta dels col·lectius objecte de la intervenció, aquells que hi tindran un major interès, així com de les seves capacitats de participació. Les informacions deliberades, l'aproximació a la temàtica, també són elements que incideixen en l'èxit o el fracàs de l'articulació de la participació.

“La ciutadania és capaç de cercar el consens i ser empàtica, renunciant fins i tot als interessos personals, cosa que incrementa la resiliència de la ciutat.”

L'eficàcia en les polítiques és important però no existeixen decisions òptimes, úniques o màgiques. Els resultats, evidentment, tampoc són immediats sinó a mig o llarg termini: és essencial, però, que es comenci a treballar ja si encara no s'ha fet.

Els marcs normatius els models gestió són complexos i de vegades debiliten els processos participatius. Una altra amenaça és el risc del soroll o l'interès d'alguns col·lectius per imposar els seus interessos concrets en contra de l'interès general, sigui perquè criden més, perquè tenen més capacitat de mobilització o per altres raons. Els resultats dels processos ja impulsats (a Santa Coloma de Gramenet, des de 2004) demostren, però, que la ciutadania és capaç de trobar el consens i ser empàtica, cosa que implica sovint la renúncia als interessos personals, i això ha contribuït enormement a la resiliència de la ciutat. La cocreació i el codisseny de les polítiques públiques es fa, doncs, a partir d'un lideratge institucional, d'una voluntat política essencial, amb un acompanyament per part d'altres nivells, amb activisme social i amb la participació i corresponsabilitat de la pròpia ciutadania. Es cerca ara una participació amb qualitat deliberativa, és a dir, una participació innovadora i rellevant que convidi la ciutadania de manera inclusiva, vinculada al capital social i no a la vulnerabilitat, amb temps i formació.

Clausura: Josep Mayoral, alcalde de Granollers

Són noves polítiques: els vells i les velles profetes es conjuguen amb els nous i les noves profetes. El despatx de l'alcalde és al carrer. El dret a la ciutat és el dret de la ciutadania a fer-se la seva ciutat a partir del diàleg, de compartir espais públics i històries amb ella. Cal posar la gent al bell mig de l'acció política a fi de construir històries noves que no són les dels polítics sinó de la ciutadania. Calen esquemes de participació informal constantment activades per facilitar la veu per aquelles persones que no la tenen.

Annex 1. Nota de concepte de la segona conferència del Cicle

Corresponsabilitat en la gestió dels béns comuns. Nous models de participació ciutadana en la presa de decisions

El foment de la participació de la ciutadania en la definició, implementació i seguiment de les polítiques públiques ha esdevingut un imperatiu per als governs locals. La participació constitueix una forma de governança que apropa la gestió del poder públic a la ciutadania i el democratitza. Des de fa uns anys és una praxis consolidada en la pràctica totalitat de les ciutats del nostre entorn. Malgrat això, les polítiques de participació pateixen un cert estancament i s'enfronten a una certa “desconnexió” de la ciutadania amb els afers públics.

Calen noves fórmules innovadores que reforcin el vincle dels ciutadans amb els béns que són comuns i que permetin coresponsabilitzar-los en la seva gestió.

D'acord amb el principi de subsidiarietat horitzontal, els ciutadans i les ciutadanes poden convertir-se en subjectes actius de la conservació i la valorització dels béns comuns a través de l'aportació del seu temps, els seus coneixements i les seves habilitats.

D'aquesta manera, s'aconsegueix millorar la cohesió social, construir uns lligams forts dins de la comunitat i promoure la confiança mútua entre la ciutadania.

A Itàlia ja s'ha dut a terme una iniciativa per aprofitar aquest inestimable capital social. Es tracta del sistema d'administració conjunta dels béns comuns (implantat per primera vegada en un Reglament a la ciutat de Bolonya el 2014) i que ja han adoptat 87 municipis del país (i 79 més estan en procés).

L'adaptació del model a les característiques de cada municipi permet a l'Ajuntament d'ofici, com també a la ciutadania interessada, presentar propostes, entre d'altres, de neteja i envelliment d'àrees verdes, places i carrers; de recuperació i reutilització d'equipaments i béns immobles sense ús, i d'altres activitats de valorització del territori.

Aquestes propostes es canalitzen a través dels acords de col·laboració entre les parts, que regulen tots els aspectes d'aquesta col·laboració com les activitats que es faran, els drets i deures d'ambdues parts, la durada de l'acord i les assegurances necessàries.

Alguns ajuntaments catalans, com el de Barcelona, el de Santa Coloma o el de Gavà, ha començat a treballar fórmules similars. També existeixen propostes interessants en ciutats europees com París (Berges du Seine) o Amsterdam, entre d'altres.

A Granollers, el paper de la societat civil ha estat tradicionalment determinant en el desplegament de nombrosos projectes de ciutat. El mateix Pla estratègic que ara estem tancant, es va plantejar com un procés de desplegament de la governança democràtica. També cal destacar la participació de les entitats de la ciutat en la producció cultural que es duu a terme, així com el processos de cocreació que es donen en el marc de Roca Umbert Fàbrica de les Arts.

El debat s'ha orientat a l'anàlisi de com millorar els actuals models de participació ciutadana avançant cap a la corresponsabilitat i la gestió compartida dels béns comuns. S'ha debatut en quina mesura la participació i la gestió compartida poden millorar les polítiques públiques locals en diferents àmbits tot analitzant experiències concretes com la de Santa Coloma. Tot,

des d'una perspectiva crítica i amb voluntat a construir propostes des de la ciutat i per a la ciutat.

Preguntes per emmarcar el debat:

- En quina mesura la participació ciutadana millora la qualitat i eficiència de les polítiques públiques? Es tracta d'una praxis simbòlica o implica una millora real de les formes de governar?
- S'està produint una certa saturació en la participació ciutadana? Quines alternatives hi ha per garantir el compromís i vinculació dels ciutadans amb les polítiques públiques que es desenvolupen a nivell local.
- És la gestió compartida el vèrtex d'un model alternatiu basat en la coresponsabilitat?
- Quines limitacions pot tenir la gestió compartida? Legals, de gestió, pressupostaries...
- Com es pot regular aquest tipus de col·laboració entre l'ajuntament i la ciutadania?
- Quines experiències hi ha a Santa Coloma i com s'han gestionat? Quina rebuda han tingut en la ciutadania, quins impactes positius se n'han derivat i quins problemes han sorgit.